Stockholms läns landsting

7

Konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag

LS 2017-1246

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2018-08-15

LS 2017-1246

Landstingsstyrelsen

Konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag

Föredragande landstingsråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Återrapportering av uppdrag att genomföra en konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att lägga landstingsdirektörens rapport ”Konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag” till handlingarna.

Landstingsrådsberedningens motivering

I ett antal olika utredningar har regeringen tagit fram förslag för hur reglerna för företagande inom välfärdens olika sektorer kan ändras, med det uttalade syftet att minska vinster och företagande inom dessa områden. I stora delar har förslagen visat sig ogenomförbara antingen av rent praktiska skäl eller på grund av det parlamentariska motstånd de har mött.

Mot denna bakgrund har landstingsstyrelsen givit ett uppdrag till landstingsdirektören att undersöka hur denna typ av lagstiftningsåtgärder skulle påverka vården i Stockholms läns landsting.

Den konsekvensanalys som landstingsstyrelsens förvaltning har genomfört i samråd med hälso- och sjukvårdsförvaltningen visar att de inom hälso- och sjukvården verksamma företagen och entreprenörerna i allra högsta grad skulle påverkas av de vinstbegränsningsmått som regeringens utredningar har förespråkat eller laborerat med.

Det är alltid vanskligt att bedöma hur företag agerar utifrån ändrade förutsättningar, men en generell slutsats är att hinder för företagande och

en minskning av den premie som utbetalas för risktagande och satsade resurser reducerar såväl viljan som förutsättningarna att bedriva verksamhet i företagsform. Ett tydligt exempel är hur diskussionen och besluten kring bankbeskattningen ledde till att en av Sveriges största banker flyttade sitt huvudkontor till Finland.

Landstingsdirektörens utredning visar på att det sammantagna resultatet för de företag som bidrar till att leverera vård i Stockholms läns landsting skulle behövt reduceras med 95 procent om de regler som regeringen har förespråkat skulle bli verklighet inom hälso- och sjukvården.
Exakt vilken konsekvensen skulle bli för etablering respektive flykt av välfärdsföretag och -entreprenörer är svårt att bedöma och har heller inte berörts i landstingsdirektörens utredning.

Den redovisning av behovet av kraftigt reducerade överskott i verksamheterna som utredningen innehåller är dock tydlig nog för var och en att göra sin egen bedömning. Den stora andel vård som bedrivs av företag och entreprenörer i Stockholms län innebär att även en begränsad företagsflykt skulle skapa stora problem för vården i Stockholm.

Med patienternas bästa för ögonen är det därför vår förhoppning att de av regeringen förespråkade idéerna om vinstbegränsning inte realiseras.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag

Irene Svenonius

Gustaf Drougge

Landstingsstyrelsen
Landstingsstyrelsens förvaltning

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2018-07-13

LS 2017-1246

Landstingsstyrelsen

Uppdrag åt landstingsdirektören att återkomma med en konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag

Ärendebeskrivning

Återrapportering av uppdrag att genomföra en konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att lägga landstingsdirektörens rapport ”Konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag” till handlingarna.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Landstingsstyrelsen beslutade den 26 september 2017 att uppdra åt landstingsdirektören att genomföra en konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag, LS 2017-0829.

Den konsekvensanalys som landstingsstyrelsens förvaltning har genomfört i samråd med hälso- och sjukvårdsförvaltningen visar att vårdföretagen i

allmänhet har haft en relativt god ekonomi. Det vanligaste måttet för att mäta ett företags lönsamhet är vinstmarginal där resultatet sätts i relation till omsättningen. Måttet anger den andel av omsättningen som finns kvar till skatt samt räntor och vinst till ägare. Vinstmarginalerna har för de privata vårdföretag med ersättning från Stockholms läns landsting i genomsnitt varierat mellan 3,5 till 5,2 procent mellan åren 2012–2016. Enligt statistiska centralbyrån uppgick vinstmarginalen till 6,7 procent för tjänstesektorn totalt sett i Sverige 2016. Om Välfärdsutredningens förslag hade genomförts skulle enligt landstingsdirektörens utredning vårdföretagen ha varit tvungna att kraftigt reducera sina resultat.

Bakgrund
Regeringen beslutade den 5 mars 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för och föreslå hur den offentliga finansieringen av privat utförda välfärdstjänster borde regleras (dir. 2015:22). Utredningen antog namnet Välfärdsutredningen.

Välfärdsutredningen lämnade i november 2016 sitt delbetänkande Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) till regeringen. Delbetänkandet fokuserade på ett förslag till nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster, med förslag till vinsttak och återföring av överskott till den verksamhet där de uppstått. I delbetänkandet redovisades även förslag till ändringar i regelverket för upphandling och lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV). Landstingsstyrelsen yttrade sig över delbetänkandet den 21 februari 2017, LS 2016-1449.

Välfärdsutredningen lämnade i maj 2017 sitt slutbetänkande Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:38) till regeringen. Slutbetänkandet fokuserade på de frågor som inte omfattades av delbetänkandet såsom hur kvalitetsmått kan användas strategiskt i välfärden och hur register kan förbättras inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

I samband med att landstingsstyrelsen den 26 september 2017, LS 2017-0829, yttrade sig över Välfärdsutredningens slutbetänkande beslutade styrelsen att uppdra åt landstingsdirektören att återkomma med en konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt utredningens förslag. Landstingsrådsberedningen anförde följande i sin motivering till uppdraget:

> ”Regeringen har aviserat att ett lagförslag kommer att läggas fram gällande vinstreglering inom omsorg och skola, men inte gällande hälso- och sjukvård i ett första skede. Istället ska ytterligare en utredning tillsättas gällande hur begränsning av

> vinster inom hälso- och sjukvården ska genomföras. Den kommande utredningen ska redovisa sitt resultat senast juni 2018. Landstingets förmåga att ställa om verksamheten och genomföra nödvändiga förberedelser för att ersätta det vårdsutbud som skulle riskera att försvinna om en vinstreglering införs är beroende av noggranna beräkningar av förslagets konsekvenser och långsiktig planering. Detta kräver en djupare analys över konsekvenserna av en vinstreglering i Stockholms län. Därför ges landstingsdirektören i uppdrag att genomföra en konsekvensanalys för att analysera hur införandet av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt utredningens förslag skulle påverka patienter, vårdgivare och medarbetare i Stockholm. För att ge en heltäckande bild över verksamhetsrelaterade, ekonomiska och organisatoriska konsekvenser ska arbetet genomföras i nära samverkan mellan landstingsstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden."

Regeringen valde i sin proportion (prop. 2017/18:159) att undanta företag inom hälso- och sjukvården från förslag om vinstbegränsningar. Regeringen föreslog däremot vinstbegränsningar för företag verksamma inom skola och omsorg. Riksdagen avslog sedermera regeringens proposition (bet. 2017/18:FiU44, rskr. 2017/18:357). Gällande hälso- och sjukvården beslutade regeringen den 20 december 2017 (dir. 2017:128) att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som syftar till att få bort vinstjakten ur vården samt till att skattemedel används till det de är avsedda för i hälso- och sjukvårdssektorn, dvs. att på ett effektivt sätt uppnå målen i hälso- och sjukvårdslagen. Utredningen ska också ta hänsyn till de olika förutsättningar och regelverk som finns inom olika delar av hälso- och sjukvården. Utredningen, som antog namnet Styrning för en mer jämlik vård, överlämnade i juni 2018 delbetänkandet Styrning och vårdkonsumtion ur ett jämlikhetsperspektiv – Kartläggning av socioekonomiska skillnader i vårdutnyttjande och utgångspunkter för bättre styrning (SOU 2018:55) till regeringen. Återstående frågor som omfattas av utredningens uppdrag kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande, som ska lämnas till regeringen senast den 30 juni 2019.

Överväganden

I enlighet med landstingsstyrelsens beslut har landstingsstyrelsens förvaltning, i samråd med hälso- och sjukvårdsförvaltningen, utarbetat en rapport med en konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag. Förvaltningen hänvisar till rapporten för innehåll och slutsatser.

Förvaltningen föreslår att landstingsstyrelsen att lägga landstingsdirektörens rapport till handlingarna.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet medför inga ekonomiska konsekvenser för landstinget.

Malin Frenning
Landstingsdirektör

Henrik Gaunitz
Ekonomidirektör

Beslutsexpediering:
Akt
SLL Styrning och ekonomi

Godkänd av Malin Frenning, 2018-07-13

Stockholms läns landsting

Landstingsstyrelsens förvaltning

RAPPORT

LS 2017-1246

Konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag

Innehållsförteckning

Sammanfattning 3

1. Uppdraget 3

2. Definitioner 4

3. Välfärdsutredningen 5
3.1 Välfärdsutredningens förslag 6

4. Vinstbegrepp och avkastningskrav 8

5. Ekonomisk analys 10
5.1 Omsättning 10
5.2 Ekonomi 12
5.3 Verksamhetsområde 14
5.4 Sammanfattning 17

6. Om Välfärdsutredningens förslag hade genomförts 17

Sammanfattning

I tabellen nedan visas några nyckeltal för de företag som ger vård till invånarna i Stockholms län. Siffrorna avser företagens hela ekonomi. I de fall de utför vård även utanför Stockholms län, eller har andra verksamheter, så ingår också detta i nyckeltalen. Det saknas offentligt tillgängliga data för att kunna isolera ekonomin i de delar som berör hälso- och sjukvård i Stockholms län. Sammanställningen visar att vårdföretagen under den studerade perioden hade en relativt god ekonomi. De allra flesta företag hade ett positivt resultat efter finansiella poster. Om Välfärdsutredningens förslag hade genomförts skulle företagen ha varit tvungna att kraftigt reducera sina resultat.

	2012	2013	2014	2015	2016
Vinstmarginal	5,0%	4,2%	3,5%	4,6%	5,2%
"Tillåten" vinstmarginal om utredning genomförts	0,3%	0,3%	0,2%	0,3%	0,4%
Resultat efter finansiella poster, Mkr	967 331	811 000	701 152	987 101	1 199 698
"Tillåtet" resultat om utredningen genomförts	51 195	63 811	45 030	65 497	85 531
Operativt kapital Mkr	220 996	504 059	152 668	316 991	403 780
Nettoomsättning, Mkr	19 325 792	19 162 255	19 996 739	21 489 566	23 000 466
Utbetalt från SLL, Mkr	7 038 323	7 799 179	8 621 207	8 907 004	10 517 095
Antal anställda	18 779	17 252	17 860	18 767	18 737
Antal bolag	155	188	216	259	291

Figur 1 Sammanställning av några ekonomiska nyckeltal under perioden 2012–2016.

1. Uppdraget

Landstingsstyrelsen beslutade den 26 september 2017 att uppdra åt landstingsdirektören att genomföra en konsekvensanalys av en vinstreglering inom hälso- och sjukvården enligt Välfärdsutredningens förslag.

Konsekvensanalysen har genomförts genom insamling och analys av uppgifter om vårdgivarnas ekonomi. Bokslutsdata har köpts in från UC och omfattar bokslutsuppgifter och antalet anställda för åren 2012–2017. Data omfattar samtliga aktiebolag, cirka 320 företag år 2016, som levererat hälso- och sjukvård till invånare i Stockholms län och som hälso- och sjukvårdsnämnden har ersatt. För år 2017 är inte datamaterialet fullständigt till följd av att inrapporteringen från företagen i vissa fall sker sent.

Databasen omfattar alla företag, även de som är verksamma både i Stockholms län och i andra län. Det finns också företag som förutom hälso-

och sjukvården samtidigt är verksamma inom andra branscher, till exempel tandvård eller hemtjänst. Det är inte möjligt att ur boksluten skilja ut ekonomin bara avseende hälso- och sjukvård levererad i Stockholms län, utan hela verksamheten ingår i analysen.

För att få en något bättre bild av vårdmarknaden i Stockholms län har de företag som fått mindre än tio procent av sin omsättning från hälso- och sjukvårdsnämnden exkluderats. Bland dessa finns till exempel företag som säljer glasögon och som fått mindre ersättningar från landstinget. Vidare har ett fåtal företag, där det finns uppenbara felaktigheter i rapporteringen tagits bort. För år 2016 har av dessa anledningar cirka 30 företag exkluderats.

Ett företag, Praktikertjänst AB och deras dotterföretag, svarar för 38 till 45 procent av nettoomsättningen för alla vårdföretag. Deras resultat efter finansiella poster uppgår under 2012–2016 till mellan cirka 50 och 90 procent av alla vårdföretags resultat. Praktikertjänst AB är ett företag som ägs av sina medarbetare. 40 procent av deras omsättning kommer från tandvård, som i huvudsak ersätts av patienterna, resten i huvudsak från hälso- och sjukvård. Det är inte möjligt att få fram uppgifter om fördelning av ekonomi och resultat mellan dessa verksamhetsområden. Ersättningarna från Stockholms läns landsting uppgår till mellan 9 till 16 procent av Praktikertjänstkoncernens totala omsättning. Praktikertjänst AB är ett stort företag och svarar för en hög andel av resultatet för alla företag. Stockholms läns landsting står för en relativt liten del av deras omsättning. Av dessa anledningar presenteras delar av materialet i tabeller och diagram, med respektive utan Praktikertjänst AB och dess dotterbolag.

2. Definitioner

Operativt kapital

Företagets tillgångar som används i rörelsen, till exempel fastigheter, maskiner och inventarier. Det operativa kapitalet var utgångspunkten i Välfärdsutredningens beräkning av högsta tillåtna vinst. Välfärdsutredningen föreslår att rörelseresultatet skulle få vara högst uppgå till 7 procent av det operativa kapitalet i företaget.

Rörelseresultat

Företagets resultat före finansiella kostnader, eller rörelsens intäkter minus rörelsens kostnader.

Högsta tillåtna vinst

Det rörelseresultatet som enligt Välfärdsutredningens förslag skulle varit det högsta ett företag skulle få ta ut. I utredningen satt till 7 procent av det operativa kapitalet.

Vinstmarginal
Ett nyckeltal som anger hur stor del i procent av företagets omsättning som återstår i resultat efter finansiella poster (vinst) för företaget.

Resultat efter finansiella poster
Företagets resultat (vinst/förlust) som återstår före bokslutsdispositioner och skatt. Vinsten kan antingen balanseras i ny räkning eller delas ut till ägarna (efter avdrag för skatt). Inom koncerner utjämnas ofta resultatet mellan företagen via koncernbidrag för att uppnå fördelaktigare skattekostnad.

3. Välfärdsutredningen

Regeringen beslutade den 5 mars 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för och föreslå hur den offentliga finansieringen av privat utförda välfärdstjänster borde regleras (dir. 2015:22). Utredningen antog namnet Välfärdsutredningen. Syftet med utredningen var att säkerställa att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstått.

Välfärdsutredningen lämnade i november 2016 sitt delbetänkande Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78) till regeringen. Delbetänkandet fokuserade på ett förslag till nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster, med förslag till vinsttak och återföring av överskott till den verksamhet där de uppstått. Välfärdsutredningen lämnade i maj 2017 sitt slutbetänkande Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:38) till regeringen. Slutbetänkandet fokuserade på hur kvalitetsmått kan användas strategiskt i välfärden och hur register kan förbättras inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

Den andel av den offentligt finansierade välfärden som bedrivs i enskild regi har ökat betydligt sedan 1980-talet. Den ökning som skett efter millennieskiftet kan enligt Välfärdsutredningen nästan helt härledas till att vinstsyftande företags andel ökat. Andelen som drivs av idéburna organisationer har varit relativt konstant. Utredningen anser att en fortsatt utveckling mot allt större, vinstsyftande aktörer riskerar att leda till mer likriktning och minskad mångfald för brukarna.

Välfärdsutredningen har kartlagt lönsamheten inom den privat utförda – men huvudsakligen offentligt finansierade – välfärden. Det finns flera vanligt förekommande lönsamhets- och avkastningsmått.

- Utifrån rörelseresultat sett i relation till omsättningen är de privat drivna verksamheterna inte anmärkningsvärt lönsamma. Rörelsemarginalen för företagen ligger runt fem procent.

- Den genomsnittliga kapitalavkastningen är emellertid betydligt högre än för övriga delar av tjänstesektorn. Avkastning på totalt kapital uppgick till 13,4 procent 2014, vilket kan jämföras med tjänstesektorn i sin helhet som hade 7,4 procent.
- Avkastning på eget kapital uppgick till 27,5 procent 2014, medan tjänstesektorn i sin helhet hade 14,3 procent.
- Särskilt hög är avkastningen i förhållande till s.k. operativt kapital då medianavkastningen bland välfärdsföretagen i relation till detta kapital under åren 2005–2013 uppgick till 47 procent.

Välfärdsutredningen anser att det utgör ett legitimitetsproblem att verksamhet som finansieras av offentliga medel är mer lönsam än annan verksamhet och gör stora övervinster. Utredningens genomgång av den forskning som analyserat frågan visar att det på många välfärdsområden saknas kunskap om vilka effekter ökad konkurrens eller fler vinstsyftande företag har haft. Välfärdsutredningen anser att det bör införas en reglering som syftar till att offentliga medel som är avsedda för välfärdsverksamhet i huvudsak ska användas till den verksamhet medlen är avsedda för.

3.1 Välfärdsutredningens förslag

Utredningens förslag till reglering innebär:

- Endast juridiska personer som har tillstånd ska få ta emot offentlig finansiering inom välfärdssektorerna. För att få ett sådant tillstånd ska den juridiska personen kunna visa att offentliga medel i huvudsak kommer att gå till det de är avsedda för.
- Kommuner och landsting föreslås bara få ge ersättning i enlighet med avtal till juridiska personer som har ett tillstånd att ta emot offentlig finansiering.
- En juridisk person med tillstånd att ta emot offentliga medel får ha högst ett visst rörelseresultat. Begränsningen av hur högt rörelseresultat som ska tillåtas föreslås sättas i relation till det kapital som investerats i rörelseverksamheten, s.k. operativt kapital.
- Utredningen föreslår att det maximalt tillåtna rörelseresultatet sätts till den statslåneränta som gällde vid föregående räkenskapsårs utgång med ett tillägg på sju procentenheter multiplicerat med operativt kapital vid föregående räkenskapsårs utgång. Utredningen bedömer att ett rörelseresultat som motsvarar en marknadsmässig kapitalkostnad, utan att ge möjlighet till övervinster, utgör en rimlig ersättning. Utredningen har beräknat nivån med utgångspunkt från den genomsnittliga kapitalkostnaden i välfärdssektorn.
- För att bl.a. underlätta för nyföretagande och för privata aktörer att kunna klara år med sämre resultat, föreslås att det ska vara möjligt att kompensera för negativa rörelseresultat samt dålig lönsamhet som uppkommit under de tre föregående räkenskapsåren. Det innebär också att företagen bör ha bättre förmåga att hantera tillfälliga perioder av

sämre lönsamhet då ägaren kan hämta hem sådana underskott i framtiden.

- För att undvika kringgående av reglerna föreslås att inga värdeöverföringar från den juridiska personen får göras utöver det tillåtna rörelseresultatet. Det kan exempelvis vara fråga om att ägare eller närstående till ägare tar ut löner som är väsentligt högre än vad som är marknadsmässigt motiverat för den tjänst de har i företaget. Att medlen ska gå till verksamhet enligt den aktuella lagen innebär också att kringgåenden genom t.ex. inköp av varor och tjänster som inte behövs för att bedriva den aktuella verksamheten inte är tillåtet.
- Utredningen föreslår att välfärdsverksamhet ska drivas inom en separat juridisk person. Det ska därmed inte vara möjligt att bedriva annan typ av verksamhet inom ramen för en juridisk person som bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet.
- Inspektionen för vård och omsorg ska ha ansvaret för tillståndsprövning och tillsyn av de föreslagna bestämmelserna.
- Alla juridiska personer som har ett tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska årligen lämna en årsredovisning till tillsynsmyndigheten.
- Tillsynsmyndigheterna bör kunna begära att den juridiska person som har tillstånd lämnar in ekonomisk dokumentation om affärer med sina närstående, t.ex. moderföretag eller systerföretag i en koncern
- För att sanktionera överträdelser mot regelverket föreslås i första hand sanktionsavgifter. Om en överträdelse är allvarlig ska tillståndet att ta emot offentliga medel kunna återkallas.
- Upphandlingsmyndigheten föreslås få i uppdrag att arbeta med informationsinsatser gentemot kommuner och landsting i frågor som rör möjligheterna till samverkan med idéburen sektor, samt möjligheterna att underlätta för dessa aktörer som utförare av välfärdstjänster.
- Utredningen bedömer att vissa idéburna organisationer kan ha svårt att få tillgång till kapital. Problemen är sannolikt störst för små idéburna verksamheter som befinner sig i en uppstartsfas. Utredningen bedömer dock att det inte föreligger något generellt kapitalförsörjningsproblem för den idéburna sektorn.
- Kostnaderna för tillsyn och tillstånd föreslås i huvudsak finansieras med avgifter.

Välfärdsutredningen konstaterar att relativt många företag i dag har vinster som överstiger utredningens förslagna högsta tillåtna rörelseresultat. Utredningen bedömer dock att en del av den vinst som ägare av mindre företag tar ut i dag avser ersättning för arbetsinsats snarare än ersättning för det kapital de tillskjutit. Ägare som är verksamma i företaget kommer därför sannolikt ta ut mer ersättning i form av lön än i form av utdelning. I stora företag där ägarna främst motiverats av stora övervinster kommer

dessa troligen att sälja företaget. Utredningen bedömer dock att verksamheterna i de flesta fall kommer att fortleva förutsatt att de är välfungerande och har en stabil brukargrupp, men med en annan ägare som ser andra fördelar med verksamheten än övervinster.

4. Vinstbegrepp och avkastningskrav

Det finns olika mått som syftar till att mäta ett företags vinst eller lönsamhet. Med vinst avses ett företags överskott från rörelse- och finansieringsverksamheten.

Vinstmarginal

Det enklaste och vanligaste vinstmåttet är vinstmarginal, som är ett nyckeltal där resultatet sätts i relation till omsättningen, resultat efter finansiella poster divideras med omsättningen. Det anger den andel av omsättningen som finns kvar till skatt samt räntor och vinst till ägaren.

Vinstmarginalen är svår att använda som utgångspunkt för att jämföra företag i olika branscher, då den påverkas av hur kapitalintensivt företaget är. Företag med hög kapitalintensitet, exempelvis gruvföretag, behöver en mycket hög rörelsemarginal eftersom produktionen också ska kunna betala för produktionsanläggningens kapitalkostnader. Omvänt behöver företagen i vissa av tjänstesektorerna, till exempel hälso- och sjukvård, en relativt sett lägre rörelsemarginal, då merparten av kostnaderna i dessa företag utgörs av personalkostnader.

Avkastning på det operativa kapitalet

Det vinstmått som Välfärdsutredningen föreslår är avkastning på operativt kapital. Avkastning på operativt kapital syftar till att bedöma lönsamheten i företagets kärnverksamhet där rörelseresultatet sätts i relation till de operativa tillgångarna som till exempel anläggningstillgångar. För att säkerställa ett företags finansiering krävs att det kan kompensera investerare och långivare för den risk de tar genom att investera i företaget eller låna ut kapital till företaget.

För att investerare och långivare ska vara beredda att skjuta till kapital krävs att företaget kan betala marknadsmässig avkastning till investerarna. I en bransch med stabila marknadsförutsättningar med en låg risk blir avkastningskravet relativt lågt. Omvänt bli avkastningskravet högt i branscher med skiftande marknadsförutsättningar med hög risk. De företag som inte kan ge en avkastning som motsvarar avkastningskravet inom en bransch får problem att attrahera kapital, vilket minskar förutsättningar för tillväxt. Det är en risk att dessa företag försvinner på sikt. Måttet avkastning på operativt kapital är vanligt förekommande vid analys av industriföretag och vissa tjänsteföretag med stora anläggningstillgångar (till exempel fastighetsföretag).

Val av vinstmått och avkastningskrav

För att analysera företagens lönsamhet behöver resultaten sättas i relation till de produktionsresurser som använts för att skapa vinsten eller till företagets omsättning. Produktionsresurserna utgörs av resurser som använts för att generera resultatet (t.ex. anläggningar i form av fastigheter och utrustningar) och andra resurser som personal och verksamhetsprocesser. Inom hälso- och sjukvårdssektorn utgör kompetensen i form av personal/medarbetare den dominerande produktionsresursen.

Det finns olika sätt att bedöma lönsamheten i ett företag inom hälso- och sjukvårdssektorn. Välfärdsutredningen föreslår rörelseresultat i förhållande till det operativa kapitalet. Ett annat, och kanske det mest förekommande sättet är att använda sig av måttet vinstmarginal. Vinstmarginalen har i genomsnitt för de privata vårdföretag med ersättning från Stockholms läns landsting varierat mellan 3,5 och 5,2 procent åren 2012-2016. Spridningen i vinstmarginalerna är stora mellan olika företag, men också mellan olika delsektorer på hälso- och sjukvårdsmarknaden.

Det kan noteras att det finns en korrelation mellan avtalsform och ett vårdföretags avkastning. Den genomsnittliga vinstmarginalen är omkring 6 procent för de verksamhetsområden där huvuddelen av avtalen kommit till efter upphandlingar. Inom de områden där de flesta vårdavtal är inom vårdvalen ligger vinstmarginalen snarare på 4 procent. Man kan ställa dessa vinstmarginaler i relation till den totala tjänstesektorn. Enligt Statistiska centralbyrån uppgick vinstmarginalen till 6,7 procent för tjänstesektorn totalt sett i Sverige år 2016.

I relation till den totala tjänstesektorn är vinstmarginalen lägre för de privata vårdföretagen i Stockholms län. Detta kan sannolikt förklaras av att företagens totala risknivå är lägre då verksamheten är offentligt finansierad, vilket innebär relativt sett stabila planeringsförutsättningar. Samtidigt finns det en begränsad risk att offentliga beslut kan ändra verksamhetens ekonomiska villkor. De genomsnittliga vinstmarginalerna i privata vårdföretag är inte anmärkningsvärt höga, utan motsvarar ett genomsnitt i tjänstesektorn och torde avspegla marknadsmässiga avkastningskrav. En högre vinstmarginal i vissa delsektorer kan bero på att den marknadsmässiga risken där verksamheten regelbundet upphandlas och det finns en risk att företagen måste avvecklas.

Välfärdsutredningens förslag om att vinsterna skulle begränsas med ett mått på avkastning i förhållande till det operativa kapitalet är ett annat sätt att se på frågan. Det operativa kapitalet i de flesta hälso- och sjukvårdsföretag är mycket lågt, ofta till och med negativt. Att hälso- och

sjukvårdsföretagen jämfört med till exempel industrin har ett så litet operativt kapital beror på att de oftast hyr lokaler, har små investeringar i utrustning eller leasar den. I praktiken skulle utredningens föreslagna vinstmått innebära att de flesta vårdföretag skulle kunna ta ut en ytterst begränsad vinst.

5. Ekonomisk analys

Vårdföretagen i Stockholms län har i analysen delats i grupper enligt två olika dimensioner: storlek och huvudsaklig verksamhet.

Utifrån antalet anställda har företagen delats in i fem grupper:

Grupp	**Antal anställda**	**Antal företag i gruppen 2016**
Företag som ingår i en av de stora koncernerna	Koncernen har över 1 000 anställda	3
Stora företag	100–999 anställda	16
Mellanstora företag	20–99 anställda	51
Små företag	2–19 anställda	148
Enmansbolag	0–1 anställd	72

Många vårdgivare har uppdrag inom flera verksamhetsområden. Därför har endast vårdgivare som har minst 90 procent av sin verksamhet inom ett och samma område tagits med. Orsaken till att alla inte kunnat tagits med är att offentliga uppgifter saknas om företagens ekonomi indelad på verksamhetsområde. Indelningen har gjorts i följande områden:

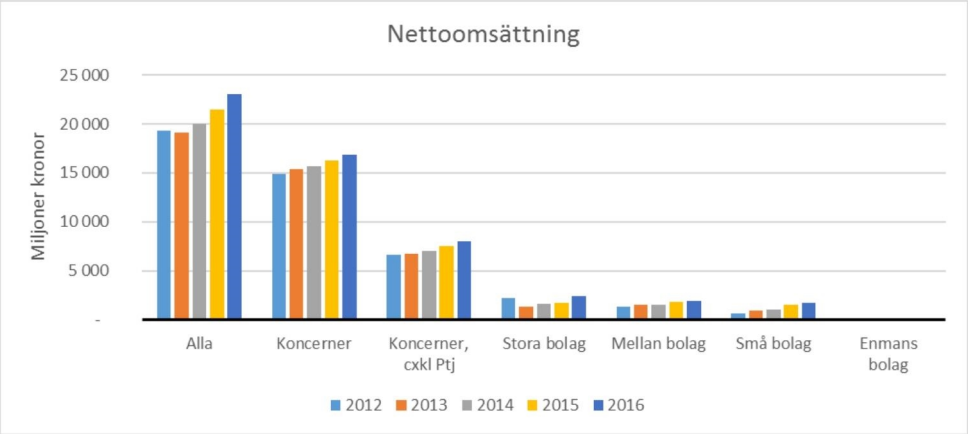
Verksamhet	**Antal företag i gruppen 2016**
Akutsomatisk verksamhet	63
Psykiatrisk vård	7
Primärvård	173
Geriatrisk vård	6

5.1 Omsättning

Under den studerade perioden har nettoomsättningen ökat varje år i alla storleksgrupper av företag.

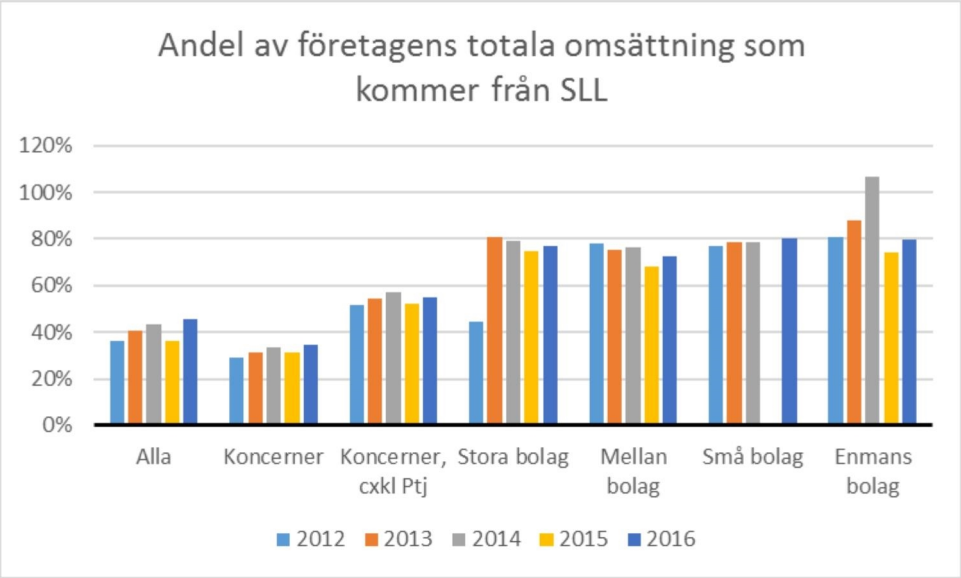
De tre stora vårdkoncernerna svarar för i storleksordningen 75 procent av hela omsättningen i de privata vårdföretag som levererar vård till Stockholms läns landsting, men bara 35 procent av omsättningen avser vård till invånarna i Stockholms län. Av denna volym står Praktikertjänst AB för över hälften. I deras omsättning ingår även tandvård, vilken uppgår till cirka 40 procent av omsättningen. Praktikertjänst tandvård står därmed

för i storleksordningen 15 procent av vårdföretagens totala omsättning. Stockholms läns landstings ersättningar för tandvård till Praktikertjänst utgör av detta en försumbar del.

Figur 2 Nettoomsättningen för de företag som lämnat vård till invånare i Stockholms län. Avser företagens totala omsättning för all verksamhet i hela Sverige.

Ersättningar från Stockholms läns landsting ökar som andel av samtliga företags nettoomsättning från cirka 40 procent år 2012 till 46 procent år 2016.

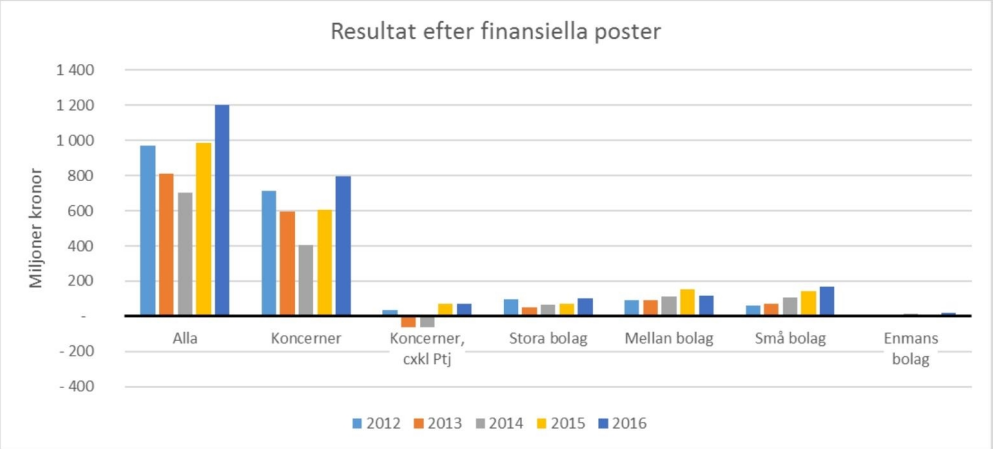

Figur 3 Den andel av företagens nettoomsättning som kommer från utbetalningar från Stockholms läns landsting. Det låga värdet för stora företagen 2012 och det höga värdet för enmansbolag 2014 beror båda på anmärkningsvärda siffror för enskilda företag.

Stockholms läns landsting står för en ökande andel av de privata vårdföretagens omsättning. Det beror sannolikt på att utbyggnaden av vårdval har gått snabbare här än i övriga Sverige.

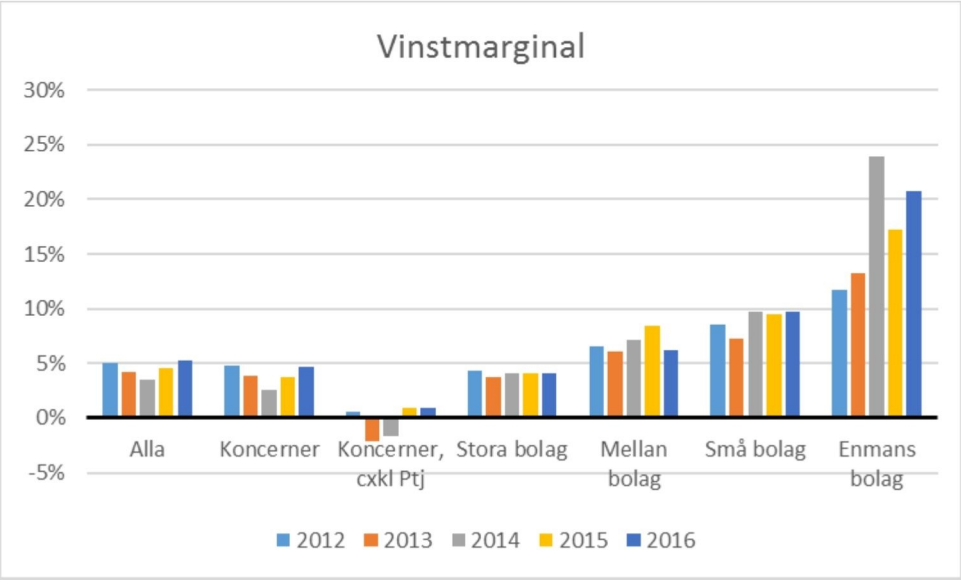
De stora koncernerna har en betydligt mindre andel av sin omsättning från Stockholms läns landsting än övriga företag. Detta kan också förväntas då de mindre företagen är mer lokalt lokaliserade.

5.2 Ekonomi

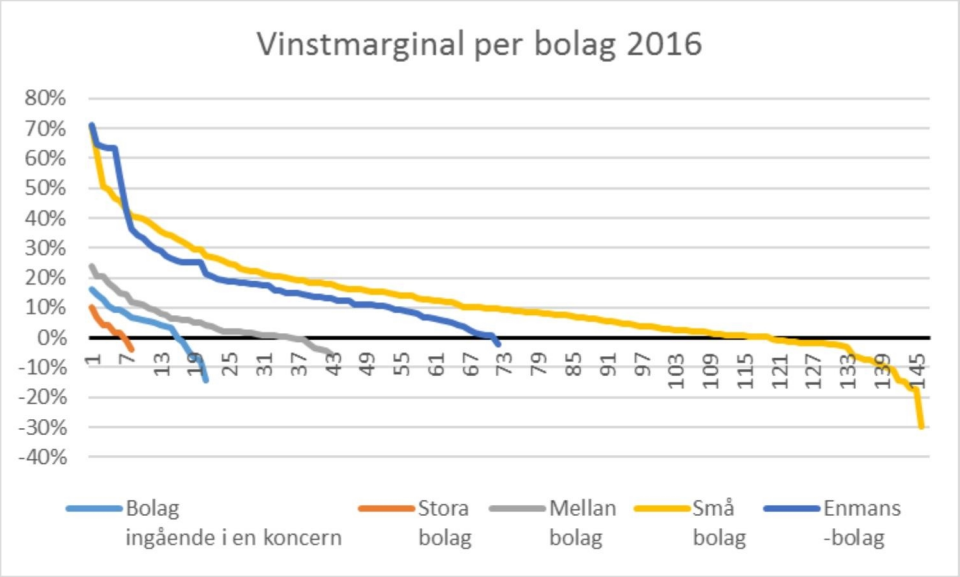

Figur 4 Vårdföretagens resultat redovisat med måttet resultat efter finansiella poster.

Vinsterna i vårdföretagen varierar från cirka 700 miljoner kronor år 2014 till 1 200 miljoner kronor 2016. Det finns ingen tydlig trend i hur resultatet utvecklats under åren. Praktikertjänst AB:s påverkan på det sammanlagda resultatet är stort och uppgår till mellan knappt 60 procent och nästan 75 procent. De två andra företagen i gruppen koncerner är börsnoterade företag med verksamhet i flera andra länder. I gruppen stora företag finns också ett antal börsnoterade företag.

Figur 5 Vinstmarginal räknad som resultat efter finansiella poster dividerad med nettoomsättningen.

Figur 6 Vinstmarginal per företag i respektive grupperna, sorterat från högst till lägst vinst. Varje siffra på den horisontella axeln redovisar ett företag.

Vinstmarginalen för företagen i de stora koncernerna och gruppen stora företag är betydligt lägre än i övriga företag. Sannolikt väljer många i de minsta företagen att ta ut en del av sin ersättning i form av vinst istället för som lön. Detta är vanligt förekommande i mindre företag då det minskar de skatter och avgifter som ska betalas. Åtgärderna ligger inom de regelverk som finns.

Spridningen av vinstmarginalerna var 2016 betydande mellan de olika företagen.

		Alla	Koncerner	Stora bolag	Mellan bolag	Små bolag	Enmans bolag
Över 10 %	Antal	146	4	1	19	69	53
	Mkr	407	106	61	76	157	7
5 - 10 %	Antal	42	7	0	9	18	8
	Mkr	914	830	11	30	26	17
0 - 5 %	Antal	55	5	4	16	23	7
	Mkr	81	15	40	18	8	0
Under 0 %	Antal	43	5	2	8	27	1
	Mkr	-206	-168	-10	-6	-22	0

Figur 7 Tabell över antal företag med vinst i de olika grupperna och hur stor vinst dessa företag tillsammans hade 2016.

Nästan två företag av tre redovisade år 2016 ett resultat efter finansiella poster på över 5 procent av nettoomsättningen, vilket bör anses som en god avkastning; hälften av alla företag låg på över 10 procent. 15 procent av företagen redovisade ett underskott.

År 2016 hade de 227 företag som inte ingår i någon av de stora koncernerna tillsammans ett resultat som uppgick till 450 miljoner kronor. 38 företag i dessa grupper hade ett underskott på tillsammans 38 miljoner kronor.

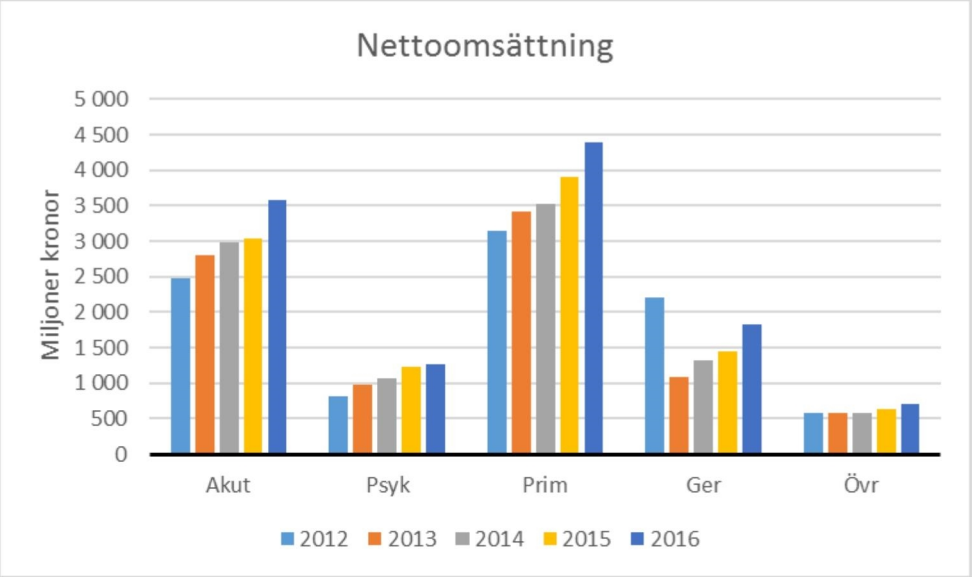
Sammantaget hade år 2016 de flesta vårdföretag en god ekonomi med vinst, tillsammans nästan 1 200 miljoner kronor. Om man antar att de företag som även har verksamhet i andra delar av Sverige hade samma resultat i alla verksamheter skulle Stockholms läns landsting ha bidragit med ungefär 500 miljoner kronor av resultatet. Huvuddelen av resultatet genereras således i andra verksamheter än den hälso- och sjukvård som lämnas till invånarna i Stockholms län. En stor del av detta förklaras, som tidigare nämnts, av ett enskilt företag.

5.3 Verksamhetsområde

Utifrån hälso- och sjukvårdsnämndens kontering av utbetalningar till vårdgivarna har företagen delats in i fem olika verksamhetsgrupper:

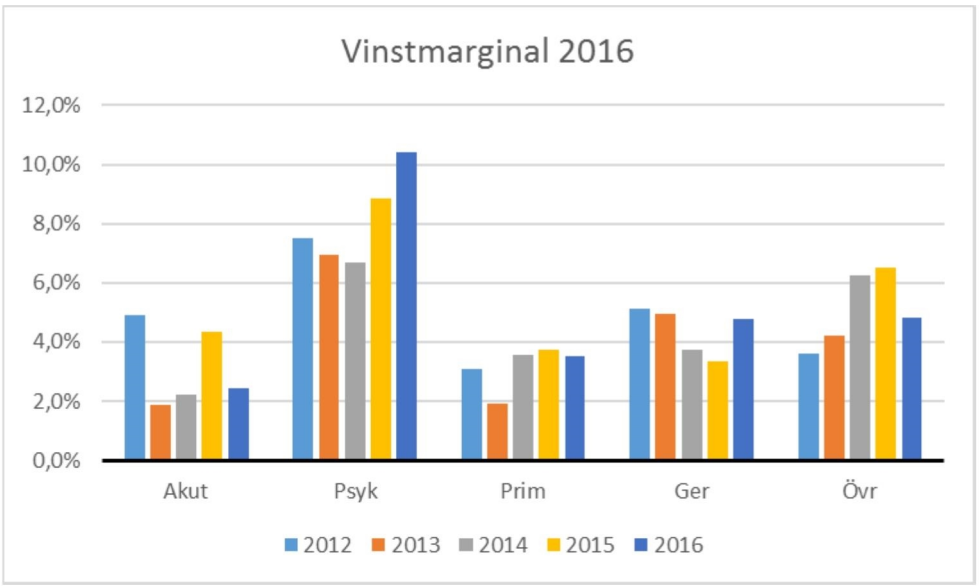
- Akutsomatisk vård, vård given på specialistmottagningar, närsjukhuset etc.
- Psykiatrisk vård.
- Primärvård, husläkarmottagningar, MVC, BVC, sjukgymnastik etc.
- Geriatrisk vård.
- Övriga verksamheter, hjälpmedel, rehabilitering etc.

Då vissa företag har vård inom flera områden har företag som fått minst 90 procent av sin ersättning utbetalt för ett område betraktats som att det hör till det området. Övriga företag har inte kunnat kategoriseras till visst verksamhetsområde, varför de inte ingår i denna redovisning. De företag som kunnat kategoriseras har en verksamhet som står för cirka 50 procent av företagens omsättning, motsvarande 67 procent av utbetalningarna från landstinget.

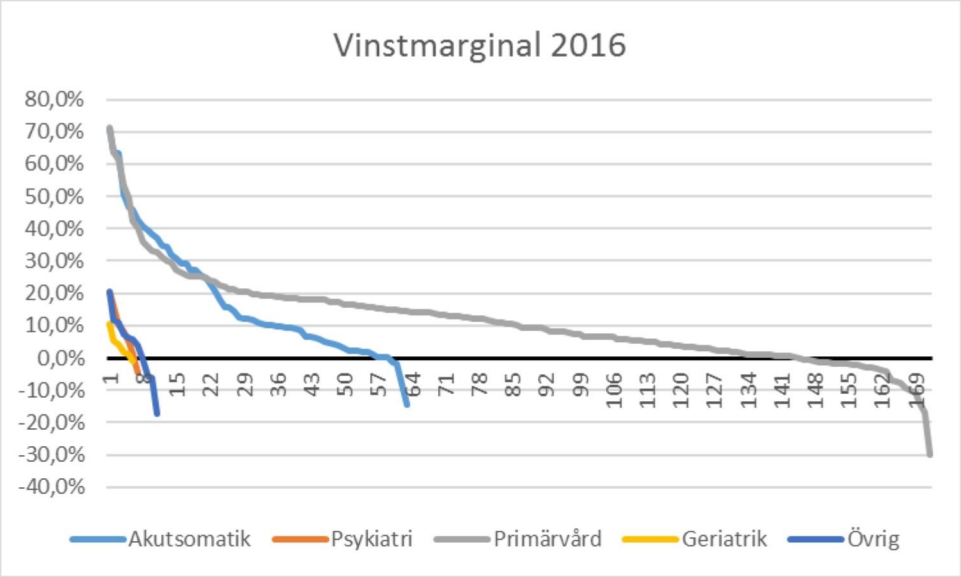

Figur 8 Total nettoomsättningen (hela Sverige och alla verksamheter) hos de företag som kan hänföras ett verksamhetsområde. Den höga nivån på geriatrik 2012 beror på ett enskilt företag.

Akutsomatik och primärvård är de två största områdena inom vilka privata företag verkar. Båda områdena har stora inslag av vårdval, vilket antas vara en av förklaringarna till att dessa områden växer snabbare än de andra områdena.

Figur 9 Vinstmarginal för de företag som hänförts till visst verksamhetsområde.

Figur 10 Vinstmarginal per företag 2016. Varje siffra på den horisontella axeln redovisar ett företag.

Vinstmarginalerna varierade mellan verksamhetsområdena och mellan åren. Generellt ligger de lägre inom akutsomatik och primärvård, dvs. inom de områden som har ett stort inslag av vårdval.

Av de företag inom akutsomatik som hade en vinstmarginal på över 10 procent var alla, med ett undantag, små företag eller enmansföretag. Inom primärvården var sex av företagen med en vinstmarginal på över 10 procent mellanstora företag, övriga små eller enmansföretag. De högre vinsterna fanns således i de mindre företagen, där ägarna sannolikt i många fall valde att ta ut en del av sin ersättning som vinst istället för som lön.

		Alla	Akut	Psykiatri	Primårvård	Geriatrik	Övrig verks
Över 10 %	Antal	128	35	3	86	1	3
	Mkr	404	101	106	132	49	16
5 - 10 %	Antal	44	10	1	29	1	3
	Mkr	173	38	20	89	11	15
0 - 5 %	Antal	49	14	2	29	3	1
	Mkr	64	12	4	12	28	8
Under 0 %	Antal	39	4	1	29	1	4
	Mkr	-62	-11	0	-45	-1	-5

Figur 11 Vinster i företagen uppdelade i verksamhetsområden.

Företag som verkar inom vårdvalen kan allmänt sägas ta en lägre risk än företag som verkar inom verksamhetsområden där avtalen tecknas efter upphandlingar. De senare företagen vet inte om de får behålla sina kontrakt när avtalstiden går ut och en ny upphandling ska göras. Om de förlorar kommande upphandling behöver de avveckla verksamheten och förlorar alla intäkter för denna verksamhet. Den som driver en verksamhet inom ett

vårdval löper en lägre risk, då de inte förlorar sitt kontrakt annat än om de misskött sin verksamhet. Generellt kan det därför vara motiverat med att företag inom verksamheter som upphandlas har en något högre vinst än de företag som verkar inom vårdvalen. Företag verksamma inom psykiatri och geriatrik har en högre vinstmarginal än de inom akutsomatik och primärvård, i linje med dessa slutsatser.

5.4 Sammanfattning

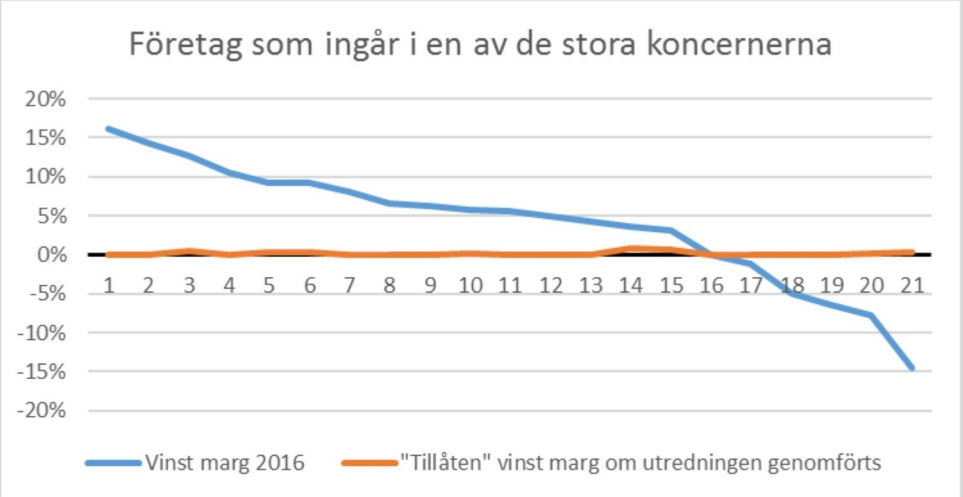
Nästan två av tre vårdföretag redovisade år 2016 ett resultat efter finansiella poster på över 5 procent av nettoomsättningen. Dessa företag svarade för cirka 60 procent av den vård som invånarna i Stockholms län 2016 fick från privata utförare. 15 procent av företagen redovisade ett underskott.

Av de företag som år 2016 gav hälso- och sjukvård till invånare i Stockholms län redovisade 188 en vinstmarginal på mer än 5 procent. 148 av dessa företag hade färre än 20 anställda. 146 företag hade mer än 10 procent i vinst varav 122 hade färre än 20 anställda. Företag med en vinstmarginal över 10 procent erhöll år 2016 en ersättning från Stockholms läns landsting på sammanlagt 2 200 miljoner kronor.

Bland verksamhetsområdena skiljer psykiatri och geriatrik ut sig, där 69 procent av kostnaderna går till företag som har en vinst överstigande 10 procent. För övriga verksamhetsområden är det cirka 15 procent.

6. Om Välfärdsutredningens förslag hade genomförts

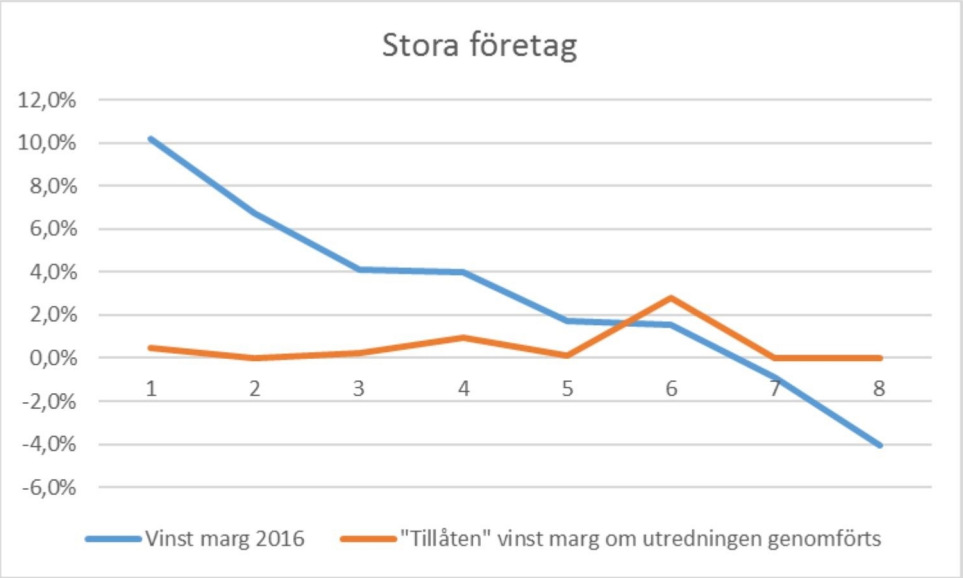
Analysen nedan utgår från företagens bokslut för år 2016.

Figur 12 Resultat efter finansiella poster och den vinst de skulle fått ha om utredningens förslag genomförs. Företag ingående i någon av de tre stora koncernerna. Sorterade

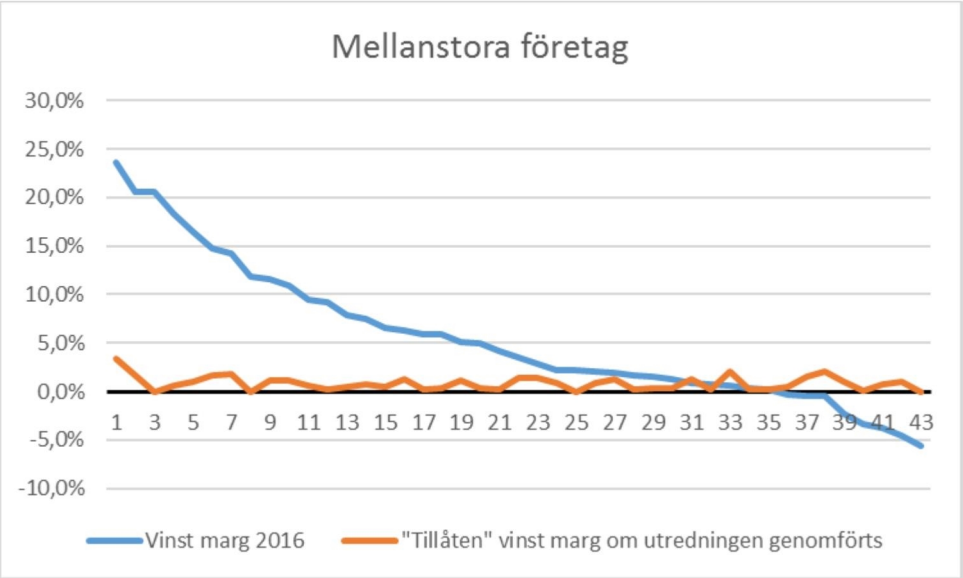
utifrån störst vinstmarginal 2016. Varje siffra på den horisontella axeln redovisar ett företag.

I gruppen ingår de företag som ingår i någon av de tre stora koncerner som har verksamheter som ger hälso- och sjukvård till invånare i Stockholms län.

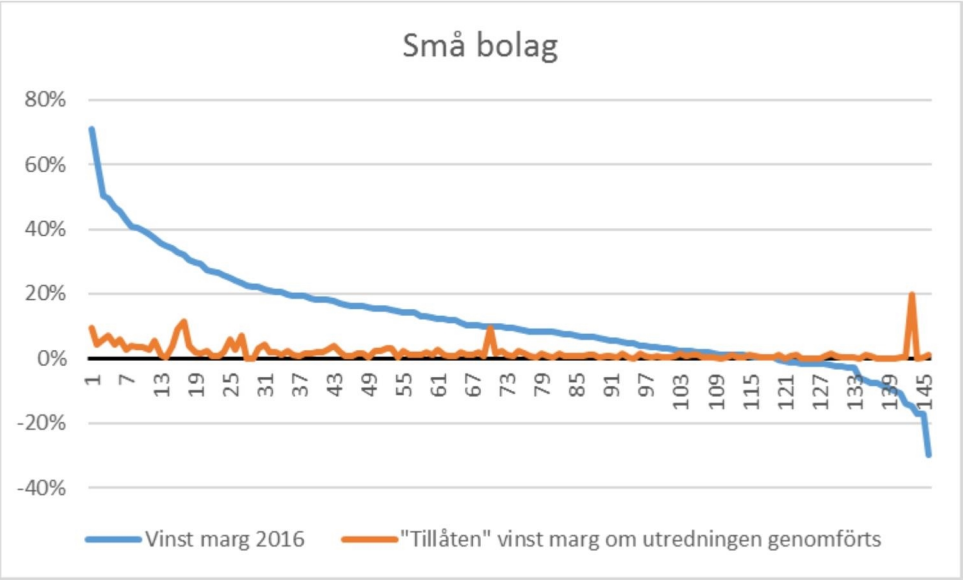
Figur 13 Resultat efter finansiella poster och den vinst de skulle fått ha om utredningens förslag genomförs. Varje siffra på den horisontella axeln redovisar ett företag.

I gruppen stora företag ingår de företag som har mellan 100 till 999 anställda och som inte ingår i någon av de stora koncernerna.

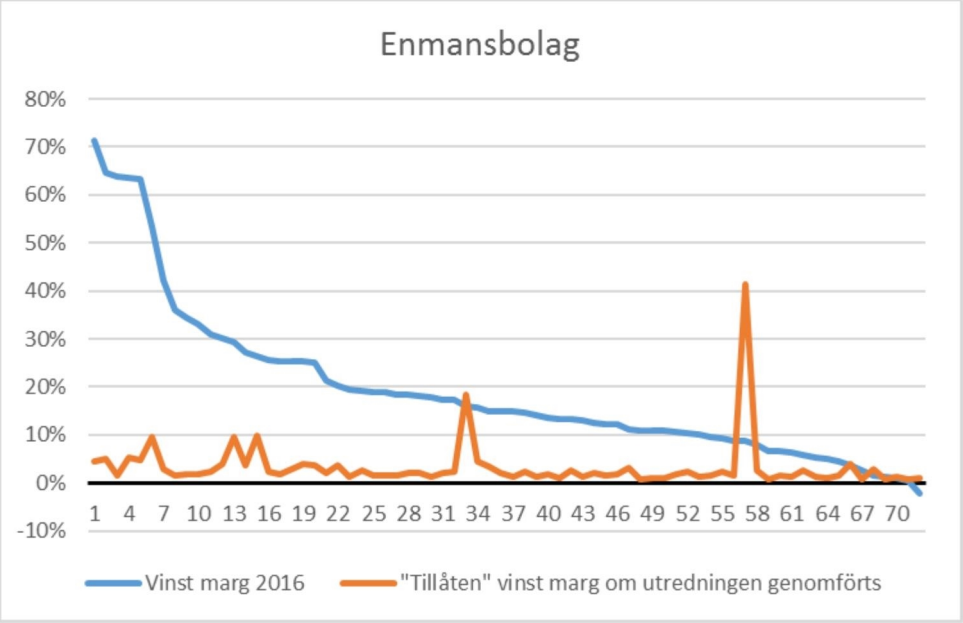
Figur 14 Resultat efter finansiella poster och den vinst de skulle fått ha om utredningens förslag genomförs. Varje siffra på den horisontella axeln redovisar ett företag.

Gruppen mellanstora företag omfattar företag med mellan 20 till 99 anställda.

Figur 15 Resultat efter finansiella poster och den vinst de skulle fått ha om utredningens förslag genomförs. Varje siffra på den horisontella axeln redovisar ett företag.

Gruppen mindre företag omfattar företag med mellan 2 till 19 anställda.

Figur 16 Resultat efter finansiella poster och den högsta tillåtna vinst de skulle haft om utredningens förslag genomförs. Varje siffra på den horisontella axeln redovisar ett företag.

Gruppen enmansbolag omfattar företag med en eller ingen anställd.

Ett genomförande av Välfärdsutredningens förslag om vinstreglering hade sammanfattningsvis år 2016 gett följande effekt för vårdföretagen i Stockholms län.

	Resultat efter finansiella poster 2016, Mkr	Vinsttak om utredningen genomförts, Mkr	Skillnad, Mkr
Företag som ingår i koncern	978	29	-949
Stora företag	110	10	-100
Mellanstora företag	124	13	-111
Små företag	190	21	-169
Enmans bolag	18	4	-14
Summa	1420	77	-1343

Figur 17 Jämförelse mellan företagens resultat efter finansiella poster 2016 och vad de skulle fått ha i vinst om utredningens förslag hade genomförts.

Företagen hade år 2016 en total omsättning på 23 000 miljoner kronor. Av detta har Stockholms läns landsting erlagt 10 517 miljoner kronor, eller 46 procent. De företag som år 2016 gick med vinst hade ett sammanlagt resultat på 1 420 miljoner kronor.

Om Välfärdsutredningens förslag hade genomförts skulle företagen ha varit tvungna att minska sin vinst till 77 miljoner kronor, det vill säga en reducering med 1 343 miljoner kronor eller 95 procent. Välfärdsutredningens förslag var att dessa medel skulle återföras till verksamheterna, till exempel till att anställa mer personal.

133 av de 291 företag som är med i konsekvensanalysen för år 2016 skulle med utredningens förslag ha rätt att ta ut en vinst på under 50 000 kronor. 14 skulle kunna ta ut en vinst på över 1 miljon kronor.